

18 april 2021

Thomas Gibbons-Neff, Fatima Faizi en Najim Rahim

Afghaanse vrouwen vrezen het ergste, of nu oorlog of vrede in het verschiet ligt

Wat er ook gebeurt als de Verenigde Staten zich terugtrekken, het belooft niet veel goeds voor Afghaanse vrouwen. Maar zelfs de winsten die de afgelopen twintig jaar voor hen zijn geboekt, bleken vaak vluchtig.

KABUL, Afghanistan - Farzana Ahmadi zag hoe een buurvrouw in haar dorp in het noorden van Afghanistan vorige maand werd gezeseld door Taliban-strijders. De misdaad: haar gezicht was onbedekt.

Mevrouw Ahmadi herinnert zich dat een Taliban-lid zei: 'Elke vrouw moet haar ogen bedekken'. Mensen keken zwijgend toe terwijl het slaan doorging.

Angst - nog groter dan in de afgelopen jaren - houdt Afghanen in zijn greep nu de Amerikaanse en NAVO-troepen het land de komende maanden zullen verlaten. Ze zullen een Taliban achterlaten die openlijk triomfeert, en van wie velen verwachten dat ze meer grondgebied zullen veroveren en veel van dezelfde strenge regels opnieuw zullen invoeren die ze onder hun regime in de jaren negentig hadden opgelegd.

De New York Times sprak met veel Afghaanse vrouwen - leden van het maatschappelijk middenveld, politici, journalisten en anderen - over wat er nu komt in hun land, en ze zeiden allemaal hetzelfde: wat er ook gebeurt, het voorspelt niet veel goeds voor hen.

Of de Taliban nu met geweld de macht heroveren of via een politiek akkoord met de Afghaanse regering, hun invloed zal bijna onvermijdelijk toenemen. In een land waar het einde van bijna 40 jaar conflict nog niet in zicht is, spreken veel Afghanen van een naderende burgeroorlog.

Slachtoffer van de vrede

"Altijd zijn vrouwen het slachtoffer van mannenoorlogen", zegt Raihana Azad, een lid van het Afghaanse parlement. "Maar zij zullen ook het slachtoffer worden van hun vrede."

Raihana Azad, parlementslid Afghanistan

Toen de Taliban Afghanistan regeerden van 1996 tot 2001, kregen vrouwen en meisjes verbod op het merendeel van de banen, en mochten ze niet naar school gaan. Ze werden praktisch gevangenen in hun eigen huis.

Na de Amerikaanse invasie om de Taliban ten val te brengen en Al Qaeda te verslaan in de nasleep van de terroristische aanslagen van 11 september, leek de westerse strijdleus om vrouwenrechten in het toch al door oorlog verscheurde land te vestigen velen een nobele onderneming. De zaak hielp om de oorlog te verkopen aan Amerikanen die de stuipen kregen bij het zien van een bommentaptijd met B-52's op opstandige posities.

Hoop op gelijkheid

Sommige scholen gingen weer open, waardoor jonge vrouwen en meisjes een kans kregen op onderwijs en een loopbaan die velen daarvoor niet hadden. Maar zelfs voordat Amerikaanse troepen Afghaanse bodem betraden, hadden sommige vrouwen hun leven al op het spel gezet door in het geheim een opleiding te volgen en zichzelf te scholen.

In twee decennia hebben de Verenigde Staten meer dan 780 miljoen dollar uitgegeven om de rechten van de vrouw in Afghanistan te bevorderen. Het resultaat is een generatie die opgroeide in een tijd van hoop op gelijkheid van vrouwen.

Hoewel de vooruitgang ongelijk verdeeld was, vormen meisjes en vrouwen nu ongeveer 40 procent van de studenten. Ze werden lid van het leger en de politie, hebben een politiek

ambt bekleed, werden internationaal erkende zangers, deden mee aan de Olympische Spelen en in roboticateams, beklommen bergen en nog veel meer - allemaal dingen die rond de eeuwwisseling bijna onmogelijk waren.

Een vrouw bedelt aan een bakkerij in Kabul

Terwijl het conflict meer dan 20 jaar aansleepte en de tegenslagen op het slagveld toenamen, wezen Amerikaanse functionarissen en wetgevers vaak op de verworvenheden van Afghaanse vrouwen en meisjes als bewijs van het succes van de poging om de natie op te bouwen. Een zekere mate van vooruitgang gold als rechtvaardiging voor het verlies van levens, zowel Amerikaans als Afghaans, en de miljarden dollars uitgegeven aan de oorlogsinspanning.

Allemaal maar slogans

Zelfs in de onduidelijke weken voordat president Biden zijn definitieve besluit nam om alle Amerikaanse troepen tegen september terug te trekken, voerden sommige wetgevers en militaire functionarissen aan dat het behoud van de rechten van de vrouw een reden was om de Amerikaanse troepen daar te houden.

"Ik herinner me dat de Amerikanen hier kwamen en zeiden dat ze ons niet in de steek zouden laten, en dat Afghanistan vrij zou zijn van onderdrukking en vrij van oorlog en dat de rechten van vrouwen zouden worden beschermd", zei Shahida Husain, een activist in het zuidelijke Afghaanse provincie Kandahar, waar de Taliban voor het eerst opkwamen en waar ze nu grote stukken grondgebied controleren. "Nu lijkt het erop dat allemaal het maar slogans waren."

In het hele land worden scholen nu gedwongen erover na te denken of ze wel open kunnen blijven.

Firoz Uzbek Karimi, de kanselier van de Faryab University in het noorden, is het hoofd van 6.000 studenten, waarvan de helft vrouwen.

"Vrouwelijke studenten die in Taliban-gebieden wonen, zijn verschillende keren bedreigd, maar hun families sturen ze in het geheim," zei mijnheer Karimi. "Als buitenlandse troepen vroeger vertrekken, zal de situatie verslechteren."

Mensenrechtengroepen, niet-gouvernementele organisaties, scholen en bedrijven moeten noodplannen bedenken voor vrouwelijke werknemers en studenten als de Taliban met geweld of via een overeenkomst met de Afghaanse regering weer aan de macht komen.

In zijn aankondiging op woensdag zei mijnheer Biden dat de Verenigde Staten prioriteit zouden blijven geven aan de rechten van vrouwen door middel van humanitaire en diplomatieke assistentie.

Het Anabah Maternity Center, een van de weinige gratis, hoogwaardige kraamklinieken in Afghanistan in 2019

Droom meenemen in het graf

Maar zelfs op dit ogenblik is de vooruitgang voor vrouwen die de afgelopen twintig jaar op sommige plaatsen werd geboekt vluchtig en ongelijk verdeeld, ondanks de miljoenen die in vrouwenrechtenprogramma's zijn geïnvesteerd.

In door de Taliban gecontroleerde gebieden is het onderwijs voor vrouwen zwaar beperkt, zo niet onbestaande. In sommige gebieden in het oosten en westen van het land hebben de Taliban scholen geopend waar meisjes tot aan de puberteit naartoe kunnen gaan. In het noorden hebben stamoudsten onderhandeld over de heropening van sommige scholen voor meisjes, hoewel vakken als sociale wetenschappen worden vervangen door islamstudie. Onderwijscentra zijn met de regelmaat van een klok het doelwit van aanslagen en de afgelopen jaren zijn meer dan 1.000 scholen gesloten.

"Het was mijn droom om in een overheidsdienst te werken", zegt mevrouw Ahmadi, 27, die twee jaar geleden afstudeerde aan de Kunduz University voordat ze met haar man naar een door de Taliban gecontroleerd dorp verhuisde. "Maar ik zal mijn droom meenemen in het graf."

Geen goede weg

Als er één ding is dat decennia van oorlog de Afghanen hebben geleerd, is het dat conflict nooit een goede weg was om mensenrechten of vrouwenrechten te realiseren. Sinds de Sovjets in 1979 Afghanistan binnenvielen, heeft oorlog voortdurend tot meer oorlog geleid en uiteindelijk alle humanitaire verwezenlijkingen ondergraven.

Onder de Amerikaanse bezetting hebben onderwijskansen, culturele verschuivingen, werkgelegenheid en gezondheidszorg voordeel gebracht, terwijl anderen, vooral op het platteland, nauwelijks invloed ondervonden. In die gebieden speelden zich enkele van de meest wrede hoofdstukken van de oorlog af, met veel burgerslachtoffers en middelen van bestaan verwoest.

Vaak zijn de opvattingen van vrouwen onduidelijk in die delen van het land, daar waar ongeveer driekwart van de 34 miljoen mensen in Afghanistan woont, en vaak zijn die onbereikbaar vanwege geografische, technologische en culturele beperkingen.

Vrouwen lopen door een droge rivierbedding bij Qala-e-Biwah

"Ondanks echte verbeteringen blijft Afghanistan een van de moeilijkste plaatsen ter wereld om een vrouw te zijn", aldus een rapport van toezicht van de Amerikaanse regering dat in februari werd gepubliceerd. "Onze inspanningen om vrouwen, meisjes en gendergelijkheid in Afghanistan te ondersteunen, leverden gemengde resultaten op."

Even goed zorgt de streng restrictieve religieuze bestuursstructuur van de Taliban er praktisch voor dat de onderdrukking van vrouwen ingebakken is in elke vorm van bestuur die ze met zich meebrengen.

Voor mevrouw Ahmadi kreeg het idee van de Taliban over gerechtigheid voor vrouwen vaste vorm toen ze zag dat de opstandelingen een ongesluierte vrouw voor haar ogen geselden in de provincie Kunduz.

Je zus is toch al dood

Voor veel andere Afghaanse vrouwen is het rechtssysteem van de regering afstraffing van een ander kaliber geweest.

Farzana Alizada gelooft dat haar zus, Maryam, is vermoord door haar gewelddadige echtgenoot. Maar het duurde maanden voor welke vorm van politieonderzoek dan ook in gang schoot. Ontbrekende officieren van justitie en corruptie, zei ze, kelderden het onderzoek. De zwager van mevrouw Alizada zette haar zelfs onder druk om de aanklacht in te trekken door haar te beschuldigen van diefstal. De politie vroeg haar waarom ze de zaak wou doordrukken, terwijl haar zus toch al dood was.

Huiselijk geweld blijft een blijvend probleem in Afghanistan. Volgens een rapport van *Human Rights Watch* heeft ongeveer 87 procent van de Afghaanse vrouwen en meisjes tijdens hun leven te maken met huiselijk geweld.

"Ik ben alle hoop die ik heb in deze regering had kwijtgeraakt. In sommige gevallen zijn de Taliban misschien zelfs beter dan dit systeem," zei mevrouw Alizada. "Niemand staat aan mijn kant."

De gevoelens van mevrouw Alizada werden op dezelfde manier bevestigd in Doha, Qatar, tijdens de vredesbesprekingen tussen de Afghaanse regering en de Taliban. Ondanks maandenlange onderhandelingen is er weinig vooruitgang geboekt, vooral als het gaat om de discussie over vrouwenrechten, waaraan geen van beide partijen prioriteit heeft gegeven.

Studenten lopen naar huis van een landelijke school in Yakawlang, in de provincie Bamiyan

Tijdens een aparte vredesconferentie die in maart in Moskou werd gehouden tussen de Afghaanse regering, politieke machtsmakelaars en de Taliban, maakte slechts één vrouw, Habiba Sarabi, deel uit van de 12-koppige delegatie die door de Afghaanse regering was gestuurd. En slechts vier maken deel uit van het 21-koppige team in Doha.

"Moskou - en ook Doha, met dat kleine aantal vrouwelijke vertegenwoordigers - legden het dunne laagje van steun voor echte gelijkheid bloot en van de zogenaamde winst na 2001 als het gaat om wie de toekomst van het land zal bepalen", aldus Patricia Gossman, de codirecteur voor Human Rights Watch in Azië.

Zullen hun waarden en verwezenlijkingen worden verdedigd

Maar: toegang van Afghanistan tot internet en de nieuwsmedia zijn de baten die buiten kijf staan. Het bereik van mobiele telefoons strekt zich uit over een groot deel van het land, wat betekent dat Afghaanse vrouwen en meisjes meer ruimte hebben om te leren en contact te maken buiten hun familiale bubbels en dorpen. Ook de Afghaanse nieuwsmedia zijn tot bloei gekomen na grote investeringen van buitenlandse regeringen en investeerders, en veel vrouwen zijn nationaal bekende journalisten en bekende personen geworden.

Maar zelfs hun toekomst is onzeker.

Lina Shirzad is de waarnemend directeur van een klein radiostation in Badakhshan, in het onrustige noorden van Afghanistan. Ze heeft 15 vrouwen in dienst en vreest, gezien de groeiende onzekerheid, dat die hun baan zullen verliezen. Zelfs enkele van de grotere nationale vestigingen willen werknemers verhuizen of sommige activiteiten naar het buitenland verplaatsen.

"Met de terugtrekking van buitenlandse troepen in de komende maanden, zullen deze vrouwen - die de kostwinners voor hun gezin zijn - werkloos worden", zei mevrouw Shirzad. "Zullen hun waarden en verwezenlijkingen worden verdedigd, of niet?"

Een politievrouw neemt afscheid van haar moeder in de provincie Khost

Vertaling: Rudi Draye